

בחיבוריהם דיעה זו דהגאולה הי' תוך הזמן ונתנו טעם לדבריהם על פי הקבלה וההסבר לזה משום דהמצרים בשיעבודם לישראל החטיאו אותם באונס עד שגם הם היו משוקעים בעבירות ובטומאתן של מצרים עד שאם היו עוד זמן מה במצרים היו נשתקעים כל כך בטומאתן עד שלא הי' נשאר בלבם שום רושם קדושה שירשו מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב והיו מושרשים בטומאתם ככל הגוים אשר על פני האדמה ושוב לא היו מתייחסים כלל אחרי אבותינו וממילא לא הי' מקום לההבטחה שאמר לאברהם אבינו כי גר יהי' זרעך כו' ואחרי כן יצאו דעיקר כוונת ההבטחה הוא לגאול זרעו של אברהם אבינו ולא מי שאינו נקרא זרע אברהם וכמו דבני עשו וישמעאל אינם נקראים זרע אברהם כן הי' חלילה בישראל ולכך מיהר לגאולם כשהי' עדיין קצת רושם קדושה מורשה להם מאבותיהם בפנימיות הלב והיו מיוחסים עדיין זרע אברהם אוהבו והי' מקום לההבטחה לחול.

**והנחם** כי לא ראיתי הדברים כתובים כן על ספר הנני מסביר לי כן מה שראיתי במחברים הביאו דברי קדוש ה' האר"י ז"ל שכ' שאם היו עוד במצרים היו נכנסים בשער החמשים של הטומאה ולא היו נגאלים לעולם. ואין אתנו יודע בנסתרות. והסברתי לי בנגלות כנ"ל וכיון דהי' באמצע בע"כ יצטרכו להשלים זה הזמן שנחסר אז אח"כ בגלות אחר, ועיקר הבטחה של ברית בין הבתרים שאמר לו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול דקאי על לבסוף כשישלימו כל הזמן של הגלות לגמרי יקויים אז בזמן ביאת משיח במהרה בימינו ועיקר הגאולה של מצרים הי' כדי שלא ישתקעו בטומאת מצרים כדי שיוכלו להגאל אח"כ כשישלימו כל זמן הגלות, זהו תוכן דברי המפרשים:

**ובזה** יתפרש לנו היטב הפסוק פרשת ויגש דא"ל הקב"ה ליעקב אבינו אל תירא מרדה מצרים אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה [בראשית מ"ה] ויש להבין כוונת הפסוק וגם יש להבין מה שאמר כפל לשון אעלך גם עלה. רק הענין דיעקב אבינו ידע דירידתו עתה למצרים הוא התחלת הגלות של ברית ביה"ב ויהיו זרעו נצרכים להיות שם משך ת' שנה בשיעבוד ומש"ה נתיירא לירד למצרים דאע"ג דעיקר הענין של הגלות מוכרח להיות מ"מ רצה יותר דהגלות יהי' במדינה אחרת ולא במצרים כידוע טומאתה של מצרים ותועבותיה עד שנקראה ערות הארץ ונתיירא דמשך זמן ארוך כזה לא יוכלו להיות במצרים וישארו בקדושתן וחלילה ישתקעו בטומאתן עד

רק אתם בעצמכם הביאו ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די דעי"ז שתשתדלו אותם בהבאתם ותסירו הטירחה מהמקבלים אתן לכם טובה מהפירות בעוה"ז, וזהו ביאור הכתוב משלי רודף צדקה וחסד דעי"ז שרודף הצדקה וגם יש בה חסד ג"כ עבור זה ימצא חיים צדקה וכבוד:

## דרוש ב

**הנה** בכריתות ברית בין הבתרים אמר הכתוב [בראשית ט"ז] ידוע תדע כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וישראל לא היו במצרים אלא מאתיים ועשר שנים כמנין רדו וקושי השיעבוד לא הי' אלא פ"ו שנים משנולדה מרים. ותיורצים הרבה נאמרו על זה במדרשים. א' שהתחיל החשבון מלידת יצחק דכיון שנולד לו יצחק והי' לאברהם אבינו זרע התחיל להתקיים בו כי גר יהי' זרעך בארץ לא להם דהרי לא נגזר עליהם שיהיו כל הת' שנה גרים רק במקום אחד וכן לא נגזר עליהם שיהיו במצרים דוקא ובכל מקום שיצחק ובניו היו גרים נתקיים בהם המקרא הזה ומלידת יצחק עד שיצאו ממצרים מכוון החשבון ת' שנה. שנית אמרו דקושי השיעבוד השלים החשבון. עוד איתא בפרקי דר' אליעזר דמה שנשתעבדו בהם כלילות ג"כ השלים החשבון. עוד יש דיעה במדרש דבאמת היתה היציאה תוך הזמן ובילקוט פ' לך על פסוק וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי מסיק שדילג הקב"ה על הקץ בזכות האבות שנקראו הרי עולם ובזכות האמהות ובני יעקב שנקראו גבעות עולם שנאמר [שה"ש ב'] מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. גם איתא בילקוט פ' בא [שמות פ"ב] על פסוק החדש הזה לכם וז"ל קול דודי הנה זה בא זה משה רבינו בשעה שבא ואמר להם לישראל בחודש הזה אתם נגאלים אמרו לו רבינו משה האיך אנו נגאלים לא כך אמר הקב"ה לאברהם אבינו ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה והלא אין בידינו אלא ר"י שנה אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונכם אלא מדלג על ההרים מדלג על הקיצים והחשבונות והעיבורים. ועכ"פ חזינן מדברי הנ"ל דגאלם תוך הזמן ודלג על החשבון. וכבר ביארו הרבה מהדרשנים

שלא יהיו ראויים להגאל עוד ומש"ה נתיירא כירידתו למצרים, ובאה לו ההבטחה אל תירא מרדה מצרים אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה דלשון יראה נופל רק על דבר שהוא מסופק כמו (בראשית לב) כי ירא אנכי אותו פן יבא כו' ויכול להיות שינצל ממנו, אבל דבר הכרחי בודאי לא שייך בו לשון יראה רק לשון דאגה שדואג על אותו דבר, ומש"ה על עיקר השיעבוד לא שייך לדון יראה כיון דהוא מוכרח רק שנתיירא מלידד למצרים שלא ישאר בשיעבוד אצלם כי רצונו ה' שיהי' במקום אחר וזה"ש לו אל תירא מרדה מצרים ואנכי אעלך גם עלה כו', הבטיחו דאם יצטרכו ישראל יעלה אותם גם תוך הזמן כדי שיעלה אותם אח"כ כשישלימו כל הגלות ויגאלם גאולה שלמה ומש"ה אמר אעלך גם עלה:

**ובזה** יבואר הפסוק בתהלים קפיטיל ק"ג יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו. ויש להבין מה דמחלק לשני אופנים דרכיו למשה ולבני ישראל עלילותיו. ובמדרש רבה פרשת שמות איתא וז"ל יודיע דרכיו למשה שהודיע דרך הקץ למשה, ואינו מובן כוונת המדרש הלז מהו דרך הקץ. רק הענין דהנה בפ' שמות [י"ג] איתא ויאמר משה כו' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ויאמר אלהים אל משה אהי' אשר אהי' ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהי' שלחני אליכם. וידוע הדרש על פסוק זה אהי' עמהם בגלות זה אשר אהי' עמהם בגלות אחר ושאל לו משה למה יאמר כן לישראל הלא די' לצרה בשעתה והשיב לו לך אני אומר כן אבל לבני ישראל תאמר אהי' שלחני אליכם. ויש להבין מדוע אמר לו הקב"ה זה השם דוקא. רק הענין דידוע דלפי פעולותיו הוא נקרא וכשמנהיג העולם ברחמים נקרא רחום ובחנינה נקרא חנון וכן בכל מדה ומדה שמנהיג העולם כן הוא נקרא אז, וזהו ששאל משה ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם פי' דישראלוני באיזו בחינה הוא גואלם עתה אם מגיע להם זאת הגאולה ע"פ דין שכבר נשלם הזמן או הוא מצד הרחמים והחנינה וכדומה לזה. וכן שאלו לו באיזה אופן וסדר יהי' יציאתם ממצרים, דלפי האופן של הגאולה כן הוא שמו עתה. וזה לשון הרמב"ן על פסוק זה כלומר באיזו מידה הוא שלוח להם וכוונתו כנ"ל. וכיון דהגאולה הי' באמצע הזמן על תנאי שישלימו אותו בגלות אחר רק גואלם עתה כדי שיוכלו להגאל אח"כ כשישלימו מש"ה נקרא אז אהיה אשר אהיה דפירושו אהי' עמהם בגלות זה אשר אהי' עמהם בגלות אחר לגואלם אז, רק לישראל

צוה שלא יאמר להם מגלות האחר רק יאמר אהי' שלחני אליכם דהיינו שיגאלם עתה. וזהו שאמר הפסוק יודיע דרכיו למשה שהודיע לו דרך הקץ דבאיזה אופן ודרך גואלם עתה שישלימו אח"כ ולבני ישראל עלילותיו דלהם הודיע רק המעשה והפעולה שפועל להם עתה שגואלם אבל הדרך של הגאולה לא הודיעם:

**ובזה** נפרש הפסוקים פרשת כי תשא [שמות ל"ב] ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה. דלשון זה משמע כשואל ומתמיה למה יחרה אפו עליהם בחנם ועל לא דבר ובודאי יש להבין הא בתחילה אמר לו הקב"ה למה כועס עליהם יען סרו מהר מן הדרך עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה כו'. וגם יש להבין אומרו אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה והרי אין בזה שום התנצלות והרי אדרבה עוד מגדיל חטאם בזה דאחרי שעשה להם כל הטובות והניסים והם חטאו לו. גם יש להבין מה שאמר בפסוק השני למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים. ולכאורה נראה פשטות הפסוקים שאמר כאן שני טענות, חדא למה יחרה אפך דלא עשו עון גדול כל כך שתכעוס עליהם, ושוב אמר למה יאמרו מצרים דגם אם החטא גורם כן עכ"ז הלא מצרים יאמרו דברעה הוציאם להרוג אותם פירושו דלא הוציאם ממצרים משום שרצה להטיב להם ומאהבתו אותם רק משום דכעס עליהם הוציאם להרגם. וכן הוא מפורש בפרשת עקב [דברים ט'] פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם כו' ומשנאתו אותם הוציאם להמיתם במדבר. ובודאי דיש להבין האיך יוכלו מצרים לומר כן והרי ראו כל הניסים והטובות שעשה להם ולא הגיע להם עונש רק עד שעשו העגל וא"כ הרי יבינו על מה הגיע להם כן. ולישב כל זה נקדים הנה במדרש רבה פ' כי תשא על פסוק זה איתא מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים למה הדבר דומה לאחד שבא ליקח עבד אמר לאדונו העבד הזה שאתה מוכר קאקגריסין הוא [פי' רע הוא] או קאליחסיין [פי' טוב הוא] א"ל קאקגריסין הוא על זה אני מוכרו, לקחו והוליכו לביתו פעם אחת סרח העבד התחיל אדונו מכהו כו' התחיל העבד צווח מעביר עלי כו' [פי' שהעבד צווח על אדונו שעושה לו עולה ושלא כדיון] א"ל אדונו סרחת כל הסירחות הזה ואתה צווח בייא העברת לי כו' אמר לו בעבד רע לקחתני ותבקשני עבד טוב, כך אמר משה רבש"ע לא כך אמרת לי לכה ואשלחך אל פרעה ואמרתי לך באיזו

זכות אתה גואלם הם עובדים ע"ז ואמרת לי עכשיו אתה רואה אותם עובדי ע"ז ואני עומד ורואה אותם שאוציאתם ממצרים ואקרע להם את הים ואביאם אל המדבר ואתן להם את התורה ואראה להם את כבודי פנים בפנים והם מקבלים אלהותי וכופרים בי בסוף ארבעים יום ועושים את העגל זהו שאמר ראה ראיתי את עמי זה קולו של עגל, ועד שלא גאלת אותם אמרת לי שהם עושים את העגל ועכשיו שעשו אותו אתה מבקש להורגן, ולכך הזכיר יציאת מצרים, עכ"ד המדרש. והנה לכאורה עדיין אינו מתורץ כל צרכו למה הזכיר כאן יציאת מצרים, דעיקר הטענה של משה רבינו היה דהרי גם מקודם אמרת לי שיעשו העגל ואם ה' אומר כן למשה גם שלא בזמן יציאת מצרים ה' מקום לטענה זו דאתה הרי ידעת מקודם שהם יחטאו לפניך ונמצא דיציאת מצרים שהזכיר משה אינו שייך לעיקר טענתו רק דבאותו זמן אמר לו הקב"ה כן. גם יש להבין בדברי המדרש מה דדקדק בהמשל כששאל הלוקח אם רע או טוב הוא והשיב לו המוכר שרע הוא ולכך אני מוכרו פי' דאלו ה' טוב לא הייתי מוכרו לך דדברים אלו לא שייך להענין ואינם ענין כלל להנמשל בטענת משה רבינו ע"ה:

והנה מקודם נבין עיקר דברי המדרש מה דאיתא שטען משה במצרים עם הקב"ה ואז נבין טענתו אח"כ בעת התפלה. דמשה אמר באיזו זכות אתה גואלם והרי הם עובדי ע"ז והקב"ה השיב לו אתה רואה אותם עתה שעובדים ע"ז ואני רואה אותם שיעשו העגל אחר מתן תורה, ולכאורה הוא תמוה דמה תשובה הוא על שאלות משה דאדרבה הרי בזה יוגדל עוד הקושי דא"כ מפני מה אתה גואלם. רק הענין דהנה אם ה' כבר נשלם השיעבוד לא ה' מקום לשאלתו של משה דאין צריכין לשום זכות כיון דכבר הגיע הזמן מה שהבטיח לאברהם אבינו וזאת עמו ברית על זה בודאי דגאלם גם בלא זכות רק למען שמו ורק אם עדיין לא השלימו הזמן ונמצא דהגאולה עתה הוא רק בתורת מתנת חנם וחסד שייך לשאול באיזו זכות זכו לזה. והנה במכילתא פרשת בא פסקא י"ד איתא רבי אומר כתוב אחד אומר ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה וכתוב אחד אומר ודור רביעי ישובו הנה כיצד יתקיימו שני המקראות הללו אמר הקב"ה אם הם עושים תשובה אני גואלם לדורות ואם לאו אני גואלם לשנים, הרי דה' להם שני קיצים קץ של דור רביעי אם יעשו תשובה וקץ של ת' שנה גם אם לא יעשו תשובה. והנה קץ של דור רביעי הרי כבר נשלם

וכמו שכתב רש"י בחומש החשבון דיהודה ה' מבאי מצרים ופרץ וחצרון וכלב שהיו מיוצאי מצרים, ורק הקץ של ת' שנה עדיין לא נשלם, ואם היו אז זכאין היה החשבון של דור רביעי וה' נשלם אז כל הגלות ולא היו צריכין להיות עוד בגלות אחר, אבל מאחר דלא עשו תשובה וה' הקץ של ת' שנה ולא נשלם (ו)מוכרחין להיות עוד בגלות אחר להשלים הזמן החסר להם אז. ובזה יבואר דברי הילקוט על פסוק החודש הזה לכם ראש חדשים אמר להם הקב"ה לישראל בחודש הזה אתם נגאלים אמרו לו תאמר שאנו נגאלים ואנו משתעבדין פעם אחרת אמר להם חדשו מעשיכם עד עכשיו יש לכם ראש זה מלכות בבל דכתיב ב'י' אנת הוא רישא דדהבא ראש זה עשו שנאמר ויצא הראשון אדמוני. ולפי הנ"ל מבואר היטב כוונת המדרש דהם שאלו אם ישתעבדו עוד שנית והשיב להם דזה תלוי בידם דאם יחדשו מעשיהם ויהי' הקץ של דור רביעי ונשלם כבר אין עליכם שום שיעבוד ואם לא יחדשו מעשיהם ויהי' הקץ של ת' שנה יש עליהם עוד שיעבוד וזהו שאמר להם חדשו מעכשיו מעשיכם עד עכשיו שלא עשיתם תשובה יש לכם ראש זה בבל ואדום וכמו שנתבאר. והנה במס' (שבת דף פ"ח) [עירובין נד.] איתא אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות על הלוחות חירות משיעבוד מלכיות, דלוחות הראשונות ניתנו שיהי' חירות משיעבוד מלכיות לעולם ולא יהיו עוד בגלות. וזהו ששאל משה באיזו זכות אתה גואלם והרי הם עובדים ע"ז, פי' בשלמא אם היו עושים תשובה כבר נשלם הזמן וצריך אתה לגואלם אבל כיון דלא עשו תשובה א"כ צריכין להיות ת' שנה והאיך אתה גואלם תוך הזמן, והשיב לו הקב"ה אתה רואה אותם רק עכשיו עובדין ע"ז ואין אתה יודע מה שיעשו אחר זמן ומש"ה קשיא לך האיך יגאלו תוך הזמן, דאתה סבור דאח"כ כשאתן להם התורה לא יהי' עליהם עוד שיעבוד לעולם דחירות משיעבוד מלכיות וע"כ קשה לך דעתה הוא תוך הזמן, ואני רואה אותן דאחר ארבעים יום יעשו העגל ונמצא יהי' עוד גלות אחר וא"כ הרי יכולים להגאל עתה דמה שחסר להם עתה ישלימו בעת היותם בגלות אחר וכמו שנתבאר, ונתבארו היטב דברי המדרש:

ובזה מובן לנו היטב שארית דברי המדרש מה שטען משה בתפלתו אח"כ כשעשו העגל, והמשל דומה ממש לנמשל, דהמשל שאל על העבד אם הוא טוב או לא והשיב המוכר דהוא רע ועבד זה מוכרו לו ומש"ה

קבלת התורה שצויתם על זה ומש"ה דקדק ואמר סרו מהר מן הדרך דזה הי' עיקר הטענה:

**ובזה** נעמוד על מליצת חז"ל במדרש רבה על איכה על פסוק השביעני במרורים הרוני לענה [פרק ג'] ואיתא במדרש מה שהשביעני במרורים בלילי פסח הרוני לענה בליל תשעה באב דליל פסח הוא ליל ת"ב דלעולם חל ליל ת"ב ביום שהי' בשנה זו ליל פסח. ולדברינו לא רק על הזמן של היום של שבוע דברו חכמינו דאין בזה לכאורה שום נפקא מינה באיזו יום בשבוע חלו הני לילות רק כוונתם כמו שכתבנו דע"י שיצאו אז קודם הזמן הוכרחו להיות עוד פעם שני בגלות, ונמצא דמליל פסח נמשך ליל תשעה באב, וזהו שאמרו מה שהשביעני במרורים בלילי פסח הרוני לענה בליל ת"ב דזה נמשך מזה והשני תלוי בהראשון. והנה אמרנו לפרש דברי המדרש הללו מה דלכאורה לא הבנתי דבשלמא אם נפרש הפסוק כפשטו השביעני במרורים דקאי על יסורים וצרות שבגלות ניחא, אבל לפי דרשתם של המדרש דקאי על מצות אכילת מרור של ליל פסח קשה לכאורה האיך אמר הפסוק על אכילה זו השביעני במרורים דאכילה זו של מרור אינה רק בכזית ואינו נופל עליו לשון שביעה בלשון הקודש וכמו דאיתא במס' ברכות דף מ"ט ע"ב עד כמה מזמנין ר"מ אומר עד כזית ר"י אומר עד כביצה ומפרש בגמרא דפליגא בהאי קרא דכתיב ואכלת ושבעת וברכת דמ"ס ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתי' ואכילה הוא בכזית ומ"ס ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה וזו כביצה הרי דלשון שביעה על אכילה אינו רק בכביצה ולא על פחות ממנה והאיך מפרש המדרש השביעני במרורים על מצות אכילת מרור של פסח. רק יובן על דרך הדרוש דהנה קיי"ל במצות פסח שיהי' נאכל על השובע וע"י בפסחים דף קי"ט ע"ב דהטעם הוא כדי שלא להעביר טעם פסח מפיו דצריך שישאר טעם פסח בפיו. והנראה לומר הכוונה בזה על דרך הדרוש דהנה בלילה זו של פסח עושים זכרון לשני דברים מהופכים שעושין כמה דברים שהם זכר לשיעבוד וכמו מרור וחרוסת וגם עושין זכר לחירות כמו פסח ומצה דבלילה זו היו ישראל משועבדים ונגאלו בה משיעבודם, וע"כ צריך להיות טעם הפסח נשאר בפיו לרמז שמכאן ואילך התחיל להיות החירות. וכל זה ניחא בפסח ולרבנן החולקים על הלל דלדידהו הי' פסח נאכל בפני עצמו באחרונה אבל להלל דהי' כורך פסח מצה ומרור ואוכלן ביחד ולדידי' הא גם המרור נאכל על השובע והרי לכאורה דמאי שייך

אח"כ צווח העבד דהאדון עושה עמו שלא כדין שהרי לא נמכר לו רק משום שהוא רע וא"כ האיך יבקש ממנו שיהי' טוב דהרי העיקר מה שקנה אותו הוא רק משום שהוא רע, וכן טען משה דהרי אלולי שעתידין לעשות העגל לא הי' אפשר להוציאם תוך הזמן כיון דלא עשו אז תשובה וא"כ למה תכעוס עליהם עתה כשעשו את העגל. וזהו שאמר למה הי' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה דמה דנאמר בכח גדול וביד חזקה גבי יציאת מצרים יותר מבכל הניסים ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו מעת בריאת שמים וארץ משום דכל הניסים שעשה להצדיקים היה על ידי זכותם וע"י מעשיהם זכו להנס נמצא דהי' מגיע להם זה הנס אבל יציאת מצרים דהי' תוך הזמן וגם עבור מעשיהם הי' הדין שלא יגאלו רק הקב"ה פעל עמהם שלא כפי המגיע להם מש"ה נאמר בו בכח גדול וביד חזקה, וזהו ששאל משה למה תכעוס עליהם שהוצאתם ממצרים באמצע הזמן בכח גדול ונמצא דעיקר יציאתם הי' רק משום שידעת שיחטאו עוד ויהיו בגלות אחר וישראליו אז הזמן החסר וא"כ כל עיקר מה שהוצאתם הוא רק ע"י חטאם וא"כ למה תכעוס עליהם עתה, והמשל דומה ממש לנמשל:

וזהו שהוסיף משה בטענתו ואמר למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים דהנה בתחילה טען דאין לו לכעוס על חטאם עתה כיון דבמצרים היו חוטאים ועבדו ע"ז א"כ עיקר הוצאתם הי' רק משום דבודאי יחטאו עוד ויהי' עוד גלות א"כ אין לך לכעוס עליהם. ולכאורה הוא מתרץ קושי' אחת בקושי' אחרת דמשום דחטאו במצרים מש"ה אין לו לכעוס על חטאם עתה והרי טענה זו אינו תירוץ על הקושי' דהרי גם על חטאם במצרים אין להם תירוץ למה חטאו אז והאיך יתורץ בזה חטאם עתה. וזהו שאמר משה דאם תענישם עתה בע"כ הוא רק משום חטאם במצרים דאם לא תכעוס על חטאם אז אין לך לכעוס גם על של עתה וא"כ הרי יאמרו מצרים ברעה הוציאם כיון דעיקר העונש צומח רק משום חטאם אז במצרים ויאמרו המצרים דעיקר היציאה הי' רק בשביל זה שכעסת עליהם אז והוצאתם במדבר להענישם ושני הפסוקים הם טענה אחת וכמו שנתבאר:

**ובזה** מבואר ג"כ מה דאמר הקב"ה למשה סרו מהר מן הדרך אשר צויתם דעל עיקר החטא לא כעס עליהם כלל רק על זה שמהרו לחטא תיכף ארבעים יום אחר

מצינו לצדיקי עולם שירכו להשתדל כל כך בטובתו של עוה"ז ואף כי לאבותינו הקדושים. שנית קשה יותר דהרי אנחנו רואין דגם עתה שנתברך יעקב מ"מ הרי כל ברכות של עוה"ז הם אצל עשיו וכל ההצלחות של עוה"ז הוא נוטלם ולמצער ה' ביד בני יעקב שנים מועטים וא"כ הרי לכאורה ה' כל יגיעתה לחנם:

**והביאור** לזה יש לומר דהנה יעקב אבינו ע"ה מיאן מלקבל הברכות וכמבואר בפסוק שסירב בזה ואמר אולי ימושני אבי כו' ובמדרש איתא על פסוק וילך ויקח ויבא לאמו אנוס וכפוף ובוכה, וכבר מבואר בהרבה מפרשים דטעמו של יעקב ה' בזה כיון דכל הברכות הם של עוה"ז ונתיירא מאד אולי יקלקלו בניו מעשיהם על ידי טובת עוה"ז וכמאמר הכתוב [דברים ח'] ורם לבבך ושכחת. ובמדרש רבה על פסוק הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק איתא איש שעיר גבר שיידן כדכתוב ושעירים ירקדו שמה ואנכי איש חלק כדכתיב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו ולכאורה אינו מובן הכוונה בזה דמאי שייך זה לויכוחו שהתווכח שלא לילך. רק הענין מבואר היטב דהנה גם מקודם ידיעו שניהם רבקה וגם יעקב דיצחק לא יברך אותו רק בברכות של עולם הזה כיון שיצחק יהי' סובר שמברך כל זאת לעשו ועניינים של עוה"ז שייך רק לו ולא ליעקב וזהו ג"כ הטעם מה שרצה יצחק לברך את עשיו דוקא ולא ליעקב דלכאורה אינו מובן טעמו בזה דאע"ג שעשו רימה אותו וכמאמר הכתוב כי ציד בפיו שהי' שואלו האיך מעשרין את המרץ ואת התבן מ"מ הרי ודאי דמ"מ יודע ה' שיעקב יותר צדיק מעשו, ובהדיא איתא במדרש על הא דאמר יצחק הקול קול יעקב והידים ידי עשו דמשום שאמר לו כי הקרה ה' אלהיך לפני הכיר בו שהוא יעקב מדשגור שם שמים בפיו דלעשו לא הי' שגור שם שמים בפיו, הרי דגם הוא ידע דיעקב יותר צדיק ממנו. רק טעמו של יצחק הי' בזה משום דאיתא במדרש בעודם שניהם בבטן אמם חלקו ביניהם ויעקב נטל לחלקו העוה"ב ועשיו נטל לחלקו העוה"ז ומש"ה רצה יצחק לברך את עשו בברכות של עוה"ז יען הוא חלקו משעה הראשונה, והמעין בפסוקים יראה בברכה הראשונה כשהי' סובר שמברך לעשו אמר לו מטל השמים ומשמני הארץ רוב דגן ותירוש יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים הוי גביר לאחיק דכל זה הם הצלחת עוה"ז הצלחות עוברות ולא הזכיר שום ברכה מהצלחות האמיתיות והקיימות ואח"כ כששלחו לפדן ארם ובירך אותו שנית ואז ידע שמברך ליעקב כתיב

במרור להיות נאכל על השובע דלמה לו להיות נשאר טעמו בפיו והרי השיעבוד כבר חלף והלך לו ונפסק מעתה. ורק לפי המבואר לעיל ניחא דאז הי' באמצע הזמן ונשאר עדיין חוב השיעבוד וישלימו אותו אח"כ ושייך שפיר שישאר טעם מרור בפיו. ומה דהוצרך לעשות זכר לזה מבואר בדרשה שאח"כ, וזהו שאמר במדרש מה שהשביעני במרורים בלילי פסח דמדנאכל מרור על השובע דהא דצריך לאכול על השובע הרי אין הכוונה שיהי' שבע מקודם דא"כ הרי תהי' מה שיאכל אח"כ אכילה גסה, רק הכוונה כמבואר באורח חיים סימן תע"ג דבאכילה זו יהי' נעשה שבע, וזהו שאמר מה שהשביעני במרורים בלילי פסח הרווני לענה בליל תשעה באב דזה מורה דיהי' עוד שיעבוד. והני מדרשים שהבאנו לעיל דס"ל דנשלם הזמן שהתחיל מלידת יצחק אפשר דחולקים על הלל וס"ל כרבנן דאין צריך לכורכם והפסח לחודא נאכל באחרונה או דהם לא ס"ל הטעם דנאכל על השובע כמו שהבאנו משום שישאר הטעם בפיו, רק יאמרו הטעם כמו שכתבו התוס' בפסחים דף ק"כ [ע"א ד"ה מפטירין] דהוא כדי שלא יבא לשבירת עצם בפסח יעו"ש בתוס':

## דרוש ג

**קח** לי שני גדיי עזים טובים [בראשית כ"ז]. ואיתא במדרש רבה על פסוק זה [פרשה ס"ה] טובים לך וטובים לבניך. טובים לך שעל ידן אתה נוטל הברכות וטובים לבניך, שעל ידן מתכפר להם ביום הכיפורים, אחד לה' ואחד לעזאזל. ויש להבין כוונה של הדרשה הלזו דלאיזו ענין רמזה לו כאן מעשה של שני שעירי יום הכיפורים דמאי שייכים הם להמדובר בפרשה זו בענין הברכות שקיבל יעקב מאביו. והנה עוד יש להבין בעיקר הדבר שהשתדלה רבקה אמנו שיגיעו הברכות ליעקב ולא לעשו ועשתה כמה סבובים לזה במאכלים ומטעמים ובעורות הגדיי עזים שהלבישה על ידי, וגם מן השמים סייעו ליעקב בדבר הזה וכמו דמבואר כל זה הרבה במדרשים שבפרשה זאת וגם בתורה כתיב פרשה שלמה מזה האין השיג יעקב הברכות. ולכאורה בודאי די' להבין, א' על עיקר הדבר דלמה עשתה רבקה את כל זאת והרי כל הברכות הללו הם מטל השמים ומשמני הארץ ודגן ותירוש ולהיות גביר לאחיו אשר כולם הם טובת עולם הזה ולא